

УДК 378.046.2:371.3

Шилонова Вєра

доктор філософії, завідувачка кафедри спеціальної та лікувальної педагогіки
Католицький університет в Ружомберку, м. Ружомберок, Словаччина
ORCID ID 0000-0003-3347-925X
viera.silonova@ku.sk

Долінська Ева

доктор габілітований, доцент, завідувачка кафедри дошкільної освіти
Католицький університет в Ружомберку, м. Ружомберок, Словаччина
ORCID ID 0000-0002-9801-814X
edol@centrum.sk

Гладуш Віктор Антонович

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної та лікувальної педагогіки
Католицький університет в Ружомберку, м. Ружомберок, Словаччина
професор кафедри педагогіки, управління і спеціальної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-5700-211X
viktor@umo.edu.ua

Махиня Тетяна Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, управління і спеціальної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-4065-0465
zalcburg17@gmail.com

Бєнч Ольга Григорівна

доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри дошкільної освіти
Католицький університет в Ружомберку, м. Ружомберок, Словаччина,
ректор Київської академії мистецтв, м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-3998-3062
rector@kam.edu.ua

Дудєк Мічєслав

доктор філософії, доцент, професор кафедри дошкільної освіти
Католицький університет в Ружомберку, м. Ружомберок, Словаччина,
професор кафедри педагогіки Державної вищої школи технологій та економіки імені Броніслава
Маркевича в Ярославі, м. Ярослав, Польща
ORCID ID 0000-0002-4108-7128
m.dud@interia.pl

ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИСТАНЦІЙНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ОЦІНЮВАННІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті проаналізовано місце і роль педагогічного оцінювання в організації освітнього процесу закладів вищої освіти. Зазначено, що об'єктивні результати контролю знань є важливим складником у формуванні компетентнісного підходу до професійної підготовки сучасних фахівців. Висвітлено узагальнені теоретичні доробки вітчизняних та закордонних науковців з означеної проблеми, аналіз яких засвідчив, що педагогічне оцінювання завжди займало важливе місце в організації надання освітніх послуг. Наголошено, що основними формами контролю знань у закладах вищої освіти впродовж тривалого часу були і залишаються дотепер поточний, семестровий контроль та підсумкова атестація. З початком цифровізації освітньої діяльності з'явилися об'єктивні умови здійснення педагогічного контролю за допомогою цифрових технологій. Світова пандемія спонукає до розширення можливостей та поліпшення якості педагогічного оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти за допомогою технологій дистанційного навчання. Проаналізовано стан та потенційні можливості організації освітнього контролю результатів навчання за допомогою технологій дистанційного навчання в державних закладах вищої педагогічної освіти Словаччини, України, Польщі (Католицький університет

в Ружомберку, ДЗВО «Університет менеджменту освіти», Державна вища школа технологій та економіки імені Броніслава Маркевича в Ярославі). З'ясовано, що в цих закладах вищої освіти на сучасному етапі існують належні умови для дистанційного навчання студентів з використанням LMS (eFront, Moodle). Водночас опитування суб'єктів освітнього процесу підтвердило гіпотезу про те, що науково-педагогічні працівники і студенти педагогічних спеціальностей не зовсім готові сприймати педагогічний контроль за допомогою технологій дистанційного навчання. Це значно ускладнює організацію об'єктивного контролю результатів навчання в період відсутності можливості спілкування віч-на-віч. З метою адекватної відповіді на запити сьогодення запропоновано комплекс заходів на рівні суб'єктів освітнього процесу щодо підготовки та проведення педагогічного оцінювання результатів навчання за допомогою цифрових технологій.

Ключові слова: педагогічне оцінювання; заклад вищої освіти; освітні платформи; технології дистанційного навчання; цифрові технології; освітнє тестування.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Педагогічне оцінювання студентів – це один з найважливіших складників освітнього процесу закладу вищої освіти. У системі ЄКТС дидактичним принципом, що формує проєктну якість вищої освіти, вважається педагогічне оцінювання студентів на основі наскрізного компетентнісного підходу: дескриптори Національної рамки кваліфікацій → компетентності та програмні результати навчання за СВО → результати навчання за ОПП та ОНП → результати навчання за робочими програмами → узагальнені засоби діагностики → конкретизовані засоби діагностики → критерії оцінювання.

Педагогічне оцінювання результатів навчальної діяльності має давню історію. Утім світова пандемія внесла корективи в освітній процес та виявила нові проблеми в закладах освіти. Через обмежені можливості в організації освітнього процесу в закладах вищої освіти запроваджено навчання через сервіси відеоконференції Zoom, BigBlueButton (Open Source Web Conferencing), Google Meet, використано можливості LMS (Moodle, Google Classroom, eFront). Як позитивний результат переважна більшість науково-педагогічних працівників здобули первинний досвід у проведенні лекцій та практичних занять зі студентами. Проте в цих умовах проблемним залишається питання педагогічного оцінювання знань здобувачів вищої освіти за допомогою технологій дистанційних навчання. Суб'єкти освітнього процесу знаходяться в пошуках оптимального варіанту контролю здобутків навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні науковці та освітяни однозначно схиляються до думки, що існуюча система педагогічного оцінювання ХХ століття застаріла й потребує не тільки вдосконалення традиційних, а широкого використання інноваційних підходів, зокрема з використанням досвіду інформаційно-комунікаційних технологій.

Останніми роками актуалізувалось питання оцінювання навчальних досягнень випускників вищих та професійних (професійно-технічних) закладів освіти. На думку О. Щербак, «...сучасне суспільство потребує від професійної освіти підготовки молоді, здатної відповідати викликам часу, компетентної та мобільної на сучасному ринку праці, з громадянською позицією, налаштованої на саморозвиток і навчання впродовж життя» [1, с. 4]. Тому вона актуалізує питання об'єктивного оцінювання випускників професійних закладів освіти як невідкладну проблему.

Питання педагогічного оцінювання майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної діяльності досліджувала О. Заболотна. Вона зосереджує увагу на формуванні «...основних функцій оцінювання курсантів при формуванні у них готовності до

майбутньої професійної діяльності, а саме: контролюючої, навчальної, діагностично-коригуючої, стимулювально-мотиваційної, виховної, прогностичної...» [3, с. 75]

Набуло актуальності питання педагогічного оцінювання випускників медичних закладів освіти. Дослідники цієї проблеми Я. Кульбашна та О. Астапенко зазначають, що «оцінювання керує навчанням, а ефективна модернізація навчальних планів та програм можлива лише на тлі відповідних змін змісту, а інколи і форм оцінювання» [2, с. 173]. Вони влучно звертають увагу на проблемні питання діагностичної діяльності в медичних закладах освіти, зокрема «зміст тестових завдань на перших курсах повинен контролювати рівень знань у межах однієї дисципліни, на старших – з урахуванням знань і практичної бази декількох суміжних дисциплін, на передвипускному етапі – дати змогу студенту при виконанні тестового контролю демонструвати інтеграцію знань у контексті фаху. Це сприятиме формуванню компетентності критичного, а у медичній освіті вона має обов'язковий аспект – клінічного мислення» [2, с. 177].

Розглядаючи проблему педагогічної діагностики Т. Канівець зазначає, що оцінка відтворює бал, тобто цифрову або іншу символічну форму вираження та фіксації оцінювання успішності, оцінні судження – коротку характеристику результатів учіння, їх позитивних моментів та недоліків, емоційне ставлення [4, с. 38]

В останніх наукових доробках науковців Словаччини, Польщі, Росії (I. Rochovská, V. Kušnírová, D. Kolibová, E. Dolinská, M. Dudek, V. Hladush, V. Šilonova, V. Klein, O. Bench, A. Hloba, A. Meerson, A. Chernyaev,) [5], [6], [7] висвітлюється низка проблем, протиріч та позитивні моменти щодо тестів і діагностичних методик, спрямованих на забезпечення якості оцінювання в освітньому інклюзивному середовищі.

О. Колгатін експериментально перевіряв ефективність застосування спроектованої комп'ютерно орієнтованої системи педагогічної діагностики під час фахової підготовки майбутніх учителів природничо-математичних спеціальностей [8]. Учений зазначає, що університетською освітою за останні роки здійснено кроки вперед, зокрема «...активно обговорюється технологія побудови системи, засоби аналізу якості завдань, процедура поновлення банку завдань» [9], на «...основі аналізу класифікацій систем автоматизованої педагогічної діагностики і комп'ютерного тестування визначено вимоги до програмного забезпечення педагогічної діагностики відповідно до дидактичної мети його застосування» [10]. Утім науковець також зазначає, що «...дослідження інформаційно-комунікаційних технологій в освіті кінця ХХ і початку ХХІ століть з точки зору теорії педагогіки, дидактики, теорії та методики професійної освіти висвітлені недостатньо» [11]

Е. Драган розробив комп'ютерно орієнтований технологічний компонент створення надійного тесту на основі ймовірнісної теорії Раша для вимірювання рівня навчальних досягнень студентів фізичних спеціальностей [12]. Для учасників освітнього процесу технічних факультетів закладів вищої освіти це вагомим навчально-методичним забезпеченням.

Також певну цінність мають наукові здобутки С. Сисоевої та К. Осадчої, які розглядають питання формування ІКТ-компетентності тьютора під час підготовки майбутніх учителів, зокрема зазначають «...для забезпечення сталого розвитку суспільства в майбутньому необхідно підвищувати ІКТ-компетентність майбутніх учителів, які повинні ефективно застосовувати ІКТ у своїй професійній діяльності, роблячи викладання більш успішним і захоплюючим» [13].

Проблему професійного зростання педагогів в умовах цифрової освіти досліджували З. Рябова, Г. Єльнікова. Вони наголошують «...на використанні комунікаційних каналів Інтернету як для отримання маркетингової інформації, так і для ефективності освітнього процесу...» [14].

Аналіз проблеми педагогічного оцінювання здобувачів освіти в науковій літературі переконливо свідчить, що форми контролю можуть бути різними і всі вони мають право на застосування, незалежно від історії їх започаткування. З цього приводу чітко висловився L. Friedlander «... педагогічне оцінювання (ПО) не є точною наукою і потребує постійного пошуку прогресивних форм і багатоаспектного підходу...» [15, с. 353]. Т. Канівець додає, що «... особливо це актуально в умовах сучасного суспільства, в якому інформація швидко множиться, застаріває та набуває якісно нових обрисів, а людина потребує сформованості нових компетентностей для адаптації у ньому» [4, с. 67]. Зазначене вище підтверджує ідею щодо інноваційного розвитку ПО як важливої організаційної умови формування професійної компетентності майбутнього вчителя.

Для дослідження цієї проблеми нами проведено опитування (вайбер-групи, опитування через e-mail, мобільні месенджери, запитання в чатах під час конференцій у реальному часі) суб'єктів освітнього процесу: викладачів та студентів магістерських програм заочної форми навчання педагогічних спеціальностей (спеціальна педагогіка, дошкільна педагогіка, превентивна педагогіка) Католицького університету в Ружомберку (Словаччина), ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Україна), Державної вищої школи технологій та економіки імені Броніслава Маркевича в Ярославі (Польща).

У суб'єктів освітнього процесу з'ясувалися такі питання: психолого-педагогічна готовність до використання дистанційних технологій у педагогічному оцінюванні поточних та підсумкових результатів навчання; знання освітніх цифрових контентів; технічна доступність; мотивування до використання дистанційних технологій у навчанні та отриманні сучасних знань; рівень самооцінки власних знань, умінь та набутих професійних компетентностей; ефективність та справедливість результатів контрольних заходів, що використовуються на сучасному етапі; з'ясування потреби в додатковому навчанні; можливість визначення здібностей студентів та рейтингу навчання.

Під час дослідження з'ясовано, що в освітніх середовищах закладів вищої освіти різних країн є свої здобутки в активізації застосування е-технологій та залишається попит на їх розвиток в педагогічному оцінюванні результатів навчання. Проте ставлення суб'єктів освітнього процесу до застосування дистанційних технологій у педагогічному оцінюванні суттєво відрізняються. Науково-педагогічні працівники трьох країн більш стримані та обережні, здобувачі вищої освіти – навпаки, очікують інноваційних підходів, позитивно ставляться до використання методів контролю за допомогою е-технологій.

Метою дослідження є систематизація здобутків теорії і практики педагогічного оцінювання студентів закладів вищої освіти педагогічних спеціальностей Словаччини, України, Польщі, а також удосконалення шляхів дистанційного оцінювання результатів навчання, обґрунтування умов використання цифрових технологій щодо справедливого оцінювання результатів навчання та якості освітніх послуг.

2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час проведення дослідження було використано методи теоретичного аналізу наукових джерел та можливості електронних сервісів щодо здійснення контрольних-перевірочних функцій викладача та можливостей здобувачів вищої освіти звітувати щодо оволодіння програмними знаннями та навичками. Наведено опис використання Інтернет-ресурсів для здійснення контрольних функцій оцінювання рівня професійної підготовки майбутніх учителів. Також у роботі використано низку методів емпіричного вивчення стану справ щодо контрольних заходів освітнього процесу: опитування, анкетування та математико-статистичні методи обробки результатів дослідження.

Узагальнено позитивні та проблематичні моменти контрольних заходів з використанням електронних засобів, презентовано фрагменти освітніх ресурсів у різних закладах вищої освіти.

В. Шилоною сформульовано та обґрунтовано загальну концепцію наукової статті та емпіричного дослідження проблем оцінювання результатів освітньої діяльності студентів педагогічних спеціальностей, визначено перелік компонентів та чинників, від яких залежить рівень дистанційної форми оцінювання. Е. Долінською здійснено вивчення та аналіз досвіду застосування LMS в організації контрольних заходів викладачами та студентами Католицького університету в Ружомберку, проведено опитування та анкетування суб'єктів освітнього процесу, узагальнено результати та висунуто пропозиції щодо вдосконалення цього процесу. В. Гладуш здійснив аналіз теоретичних здобутків науковців Словаччини, України, Польщі та інших країн світу щодо стану розробки проблеми оцінювання здобувачів вищої освіти, акцентував увагу на тому, що питання застосування дистанційної форми оцінювання студентів педагогічних спеціальностей потребує додатково вивчення та раціонального застосування в умовах карантинних обмежень, дослідив форми застосування цифрових технологій в оцінюванні знань студентів у ДЗВО «Університет менеджменту освіти». Т. Махиня здійснила узагальнення матеріалів опитування та анкетування викладачів і студентів трьох закладів вищої освіти, графічно оформила підсумки дослідження, зробила порівняльний аналіз та інтерпретацію результатів сумісної діяльності, висвітлила шляхи щодо вдосконалення дистанційних форм оцінювання рівня підготовки студентів. О. Бенч обґрунтувала методологію дослідження та організувала опитування викладачів та студентів, пояснила сутність проблем, що виникають у формуванні бази тестів для здійснення педагогічного оцінювання та їх вплив на недостатній рівень готовності науково-педагогічних працівників до цього виду робіт. М. Дудек дослідив рівень використання LMS у Державній вищій школі технологій та економіки імені Броніслава Маркевича в Ярославі, висвітлив роль європейських грантів у формуванні матеріально-технічної бази закладів освіти Польщі, інтерпретував результати дослідження щодо застосування дистанційних форм оцінювання знань студентів під час семестрового контролю та атестації випускників педагогічних спеціальностей.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Упродовж другої половини ХХ ст. – на початку ХХІ ст. у системі освіти з'явилися різні освітні філософії та підходи до оцінювання результатів навчання. Ці системи пройшли своє випробування часом, але й далі розвиваються, оскільки змінюються як здобувачі освіти, так і наше розуміння їх потреб. У роботі науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти сформувались стереотипи процесу педагогічного оцінювання студента, які базуються на надійних, випробуваних і достовірних методах. Оцінювання як форма контролю відбувається наприкінці вивчення окремих тем чи всього курсу. Кожен викладач, спираючись на власний досвід знає, що має бути поточний, семестровий, ректорський контроль і атестація. Як правило, знання, уміння та навички оцінюються у формі заліку або іспиту (усно або письмово). З одного боку, це правильно, з іншого – треба розвиватися та шукати нові методи оцінювання. Слушною є думка О. Щербак, яка стверджує, що «...потреба в оцінці самих методів оцінювання стає комплекснішою та несе багато викликів для викладача. В міру того, як зростає потреба в певних уміннях і знаннях, потрібних на робочому місці, зростає і потреба у відповідному їх оцінюванні» [1]. Ці думки набувають особливої актуальності в період надзвичайних ситуацій, наприклад, під час пандемії. Тоді мета оцінювання стає особливо значимою –

виміряти й узагальнити те, як студенти оволоділи визначеними освітньою програмою професійними знаннями та вміннями, бажаними для роботодавця.

Зважаючи на інтеграційні процеси останніх десятиліть у вищій школі, зокрема держав-учасниць Болонської угоди, результати оцінювання студентів здебільшого фіксуються в позначках (цифрами чи літерами), і вони відображають рівень знань чи вмінь, якими оволодів здобувач і які стосуються бажаних професійних знань та вмінь:

A (90-100 балів) – відмінно, високий рівень;

B (82-89 балів) – дуже добре, середній рівень;

C (74-81 балів) – добре,

D (64-73 балів) – задовільно, достатній рівень;

E (60-63 балів) – умовно задовільно, обмежено достатній рівень;

Fx (35-59 балів) – незадовільно з можливістю повторного складання;

F (0-34) – незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни [16].

У різних закладах вищої освіти системи вимірювання знань можуть дещо відрізнятися, водночас вони зрозумілі для тих, хто знайомиться з результатами оцінювання.

Саме у 2020 навчальному році перед закладами вищої освіти всього світу постала проблема, яким чином ефективно здійснювати контрольні заходи з оцінювання результатів навчання студентів у період надзвичайної ситуації, що виникла через поширення пандемії та введення карантинних заходів. З цією метою вивчено практичний досвід застосування дистанційних форм оцінювання у трьох університетах (Словаччина, Україна, Польща).

У закладах вищої освіти Словацької республіки ще на початку 2000-х рр. централізовано, тобто за участю Міністерства освіти, розпочалось запровадження корпоративної електронної системи управління освітнім процесом AiS2. У Католицькому університеті в Ружомберку (Katólická univerzita v Ružomberku) ця система почала працювати з 2007 р.

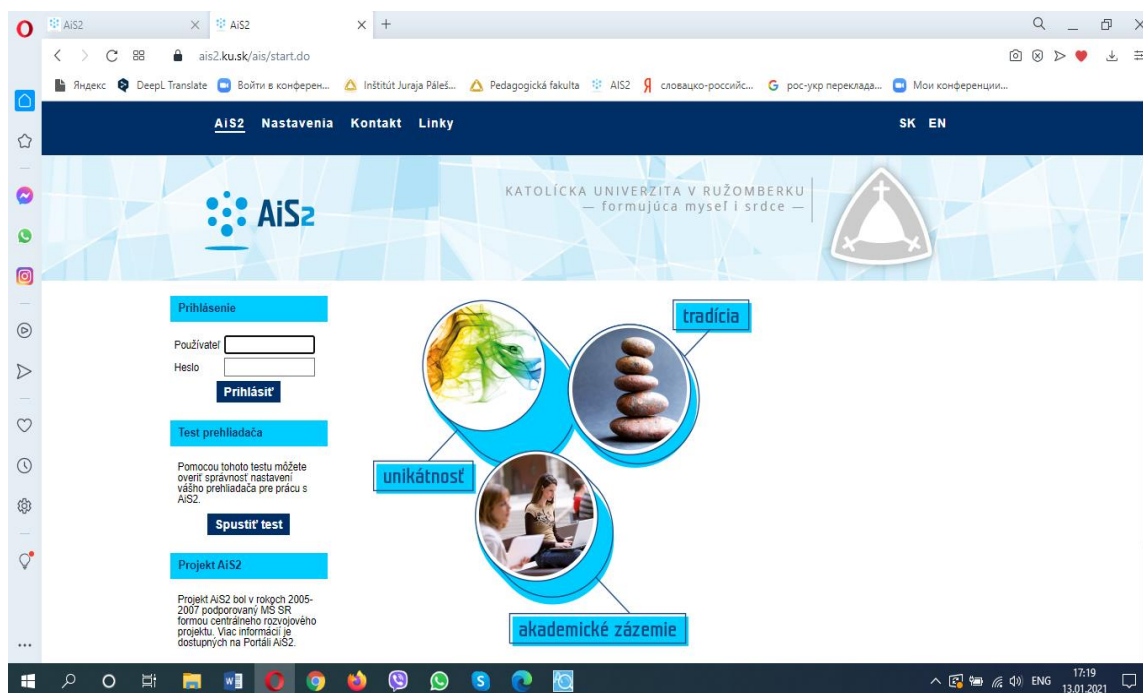

Рис.1 Фрагмент «Інструкції з тестування для користувача AiS2»

Система розрахована на всі категорії суб'єктів освітнього процесу. Система постійно вдосконалюється відповідно до нагальних потреб, розширюється цифровий контент послуг для адміністраторів, викладачів та студентів. На сьогодні передбачено такі послуги: користування послугами Office 365 (окремо для студентів і персоналу), навчальна платформа Moodle: у системі розміщено повну інформацію щодо навчальних дисциплін, навчальних програм, порядку звітності, списки студентів, їх поштові адреси, результати успішності студентів упродовж усього періоду навчання; інформаційні соціальні послуги для всіх категорій персоналу університету [16]. Доступ до інформаційної бази системи обмежений користувачами. Решта інформаційних послуг, зокрема електронної бібліотеки чи міжнародної діяльності, наукових здобутків тощо знаходиться у відкритому доступі на університетському сайті: <http://www.ku.sk/index.php/fakulty-a-pracoviska/pedagogicka-fakulta>

Informačný systém

Odporúčané prehliadače

Odporúčame použiť prehliadač **Mozilla Firefox** alebo **Google Chrome**, nakoľko aplikácie v ostatných prehliadačoch nefungujú korektno.

Rozcestník informačného systému

Do akademického informačného systému AiS2 a do všetkých aplikácií Abakusu používate rovnaké prihlasovacie údaje. Ak nevíete svoje prihlasovacie meno, heslo alebo si chcete zmeniť svoje heslo, môžete tak urobiť prostredníctvom nasledujúcich aplikácií:

Рис.2 Фрагмент «Інструкції. Цифрові контенти», розміщеної в інформаційній системі

Науково-педагогічним працівникам зручно користуватись AiS2, оскільки вони завчасно надають інформацію щодо термінів проведення семестрового контролю, а студенти в межах можливостей викладача обирають зручний для них час. Електронна система університету нагадує собою сервісний центр з обслуговування суб'єктів освітнього процесу університету. Викладач, користуючись системою, має змогу призначити консультацію, надати завдання студенту, яке в автоматичному режимі передається необхідному адресату. Водночас кількість освітніх, соціальних, правових послуг постійно зростає, що забезпечує імідж сучасного закладу освіти [16]. Усе фіксується в межах системи, а остаточна інформація автоматично по E-mail передається суб'єктам освітнього процесу. Спілкування між викладачем та здобувачем освіти відбувається в онлайн режимі, оцінка заноситься в електронну відомість.

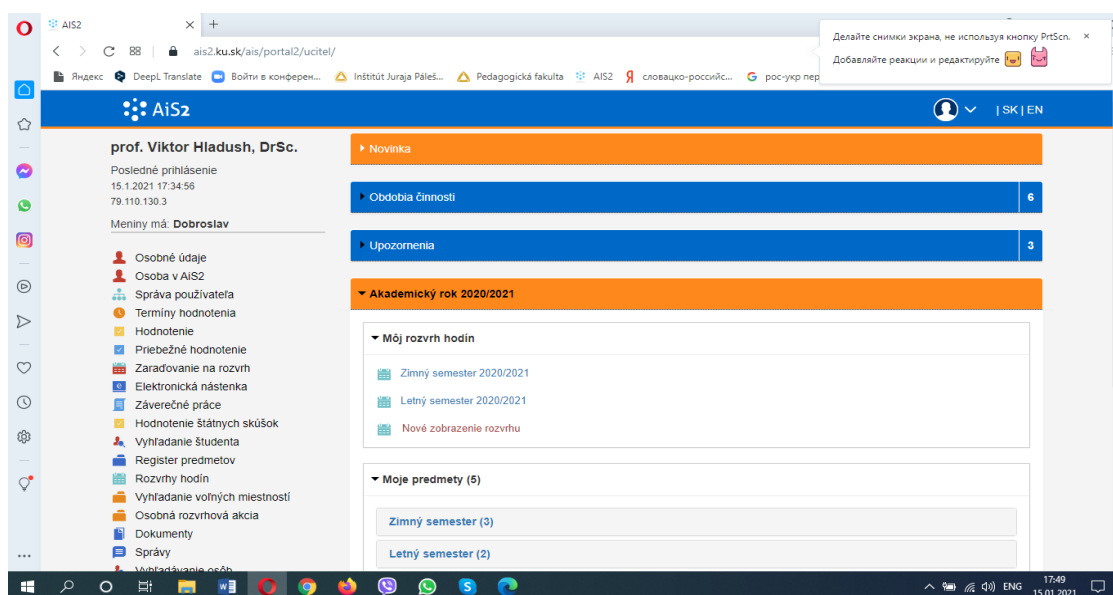

Рис.3 Фрагмент «порядку оцінювання студентів», де висвітлюється навчальне навантаження по семестрам та необхідна допоміжна інформація щодо проведення оцінювання

У випадку незадовільної оцінки передбачено дві спроби перескладання, але дозвіл електронна система надає відповідно до встановленого порядку термінів, передбачених Положенням про організацію освітнього процесу та ліквідації академічних заборгованостей.

Що стосується організації підсумкової атестації випускників, то в Словаччині під час пандемії вона залишилась незмінною. У підготовчий період, тобто під час установчих методичних семінарах, постановка завдань, перевірка на добросесність, консультації щодо оформлення, рецензування кваліфікаційних робіт та інші організаційні заходи здійснювались в онлайн режимі через академічну електронну систему AiS2. Складання державних іспитів та захист кваліфікаційних робіт проводиться в офлайн режимі з дотриманням санітарних вимог. Отже, атестаційні заходи до 2021 р. в онлайн режим не переведено. Це проблема, що знаходиться лише в стадії обговорення.

У ДЗВО «Університет менеджменту освіти» з 2015 року запроваджено систему дистанційного навчання та розробки навчального контенту з відкритим кодом eFront, яка розміщена на офіційному сайті: <http://dn.umo.edu.ua>. Система eFront має весь необхідний функціонал: форуми, чати, опитування, глосарій, розклад заходів, правила курсу, керування користувачами, журнал успішності, звіти, можливість організації відеозустрічей за допомогою BigBlueButton, формування навчального контенту та організація педагогічного оцінювання через тестування чи проекти. Процес тестування в системі eFront можна організувати як елемент контролю, так і як елемент навчання. Модуль системи Тест дозволяє створювати набори тестових завдань (питань). Усі питання заносяться та зберігаються в банку даних та можуть бути використані неодноразово при вивченні однієї дисципліни – формування різних тестів може здійснюватись на основі одних і тих самих питань. Система має можливість встановлювати в тестах визначену кількість питань у певній чи випадковій послідовності із заданими складністю, видом чи темою. Викладач самостійно визначає вагу тестовим питанням від 1 до 10, після чого система автоматично визначає оцінку, яка може бути зафіксована в журналі успішності. Окремим компонентом системи eFront для проведення педагогічного оцінювання є проект, завдання до якого визначає

та розміщує сам викладач. У проєкті розміщуються завдання різного типу. За допомогою налаштувань зворотного зв'язку викладач має можливість прокоментувати результати тесту чи виконаного студентом проєкту [17].

Незважаючи на те, що в УМО ще у 2015/16 навчальному році було організовано навчання всіх викладачів щодо особливостей роботи в системі eFront, підготовки та розміщення на ній власних навчальних курсів, проте даний вид роботи не набув популярності і лише окремі викладачі університету взяли цей потужний інструмент у користування (Рис. 4).

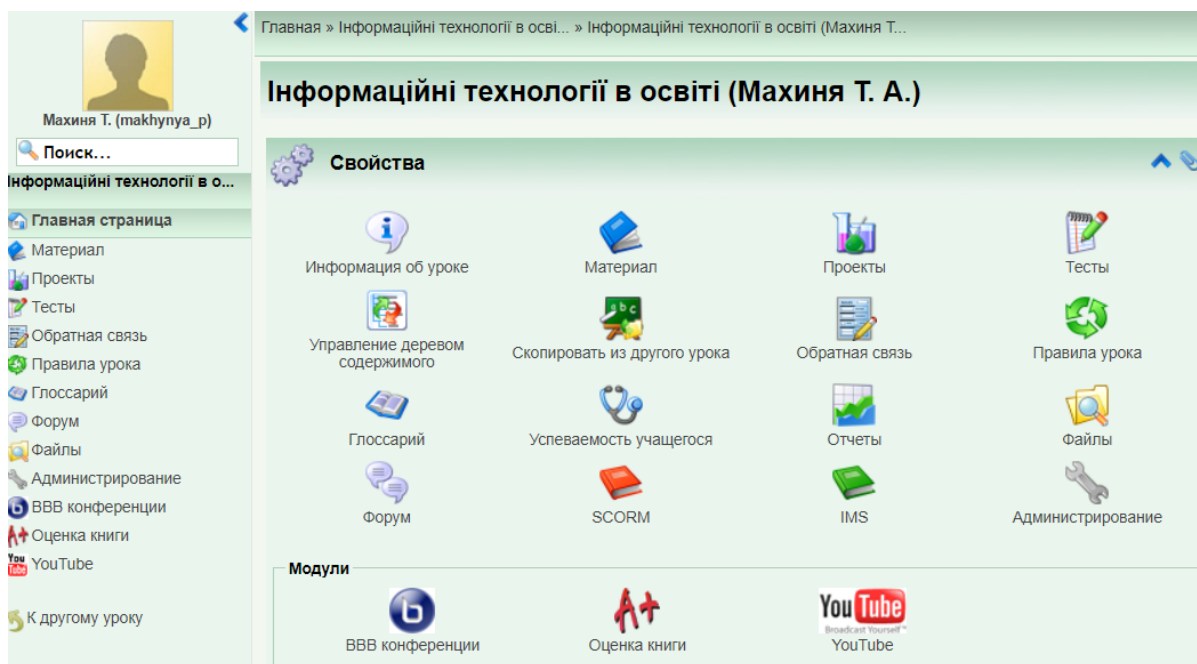

Рис.4. Фрагмент «Головної сторінки курсу «Інформаційні технології в освіті», підготовленого професором Т. Махинею, розміщеної на платформі дистанційного навчання УМО E-front»

Пандемія COVID-19 стала потужним каталізатором застосування дистанційних технологій навчання в педагогічному оцінюванні здобувачів вищої освіти України в цілому та УМО зокрема. На основі рекомендаційного листа Міністерства освіти і науки України № 1/9-249 від 14 травня 2020 року в УМО було розроблено Положення щодо організації поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів вищої освіти із застосуванням дистанційних технологій навчання у ДЗВО «Університет менеджменту освіти». Відповідно до даного Положення контрольні заходи освітнього процесу із застосуванням дистанційних технологій навчання повинні відповідати таким вимогам, як-от: наявність авторизованого доступу до інформаційно-комунікаційних інструментів організації дистанційного навчання; можливість визначення часу початку і завершення доступу, тривалості виконання завдань; об'єктивність критеріїв перевірки результатів виконання з активним використанням автоматизованих засобів оцінювання знань; варіативність формування завдань контрольних заходів із використанням алгоритмів випадкового вибору запитань [18]. Дане Положення також регламентує варіативність видів комунікації учасників освітнього процесу. Так, за особистим уподобанням викладача дистанційна комунікація може здійснюватись через засоби комунікації, вбудовані до системи управління навчанням (LMS), електронну пошту, месенджери (Viber, Telegram та ін.), відеоконференції (MS Teams, ZOOM, Google Meet, Skype та ін.),

форуми, чати тощо. Е-навчання в університеті організовано на підставі наказу ректора «Про електронний документообіг».

У контексті нашого дослідження заслуговують на увагу результати анонімного опитування 6024 науково-педагогічних працівників та 22367 здобувачів закладів вищої освіти всіх типів та форм власності щодо визначення технологій (інструментів), за допомогою яких вирішуються організаційні питання для здійснення оцінювання під час провадження освітнього процесу (навчання й викладання) в умовах загальнонаціонального карантину, проведеного Державною службою якості освіти України з 23 квітня по 5 травня 2020 року (Рис. 5) [19].

Рис. 5. Результати опитування щодо визначення технологій (інструментів), за допомогою яких вирішуються організаційні питання для здійснення оцінювання під час провадження освітнього процесу

Представлені відповіді наглядно показують, що серед різноманіття таких технологій найбільш вживаним для поточного оцінювання та контролю якості знань залишається надсилання виконаних студентами завдань на електронну пошту, що може бути обумовлено індивідуальним підходом до забезпечення повноцінного отримання студентами програмних результатів навчання відповідно до змісту певної освітньої програми. Проте формат індивідуальних опитувань через відеозв'язок є найбільш затратним з боку використання часу на підготовку та перевірку завдань і може значно знизити систематичність (регулярність) проведення контролю якості отриманих знань [14].

Результати опитування щодо цілей та провадження закладами вищої освіти технологій дистанційного навчання показали, що лише 45 % розглядають технології дистанційного навчання та інформаційні технології загалом як невід'ємну або пріоритетну складову розвитку. Це свідчить про неготовність як окремих закладів, так і системи вищої освіти в цілому до сприйняття змін, відсутність інструментів адаптації до сучасних темпів розвитку освіти і науки. Майже половина ЗВО України працює та навчає студентів звичними методами: підручник, дошка, викладач. За таких умов питання надання дійсно якісної освітньої послуги стає риторичним [17].

На початку 2020/21 навчального року викладачі організовано пройшли екстрене навчання щодо роботи на безкоштовній платформі Google Classroom, що об'єднує корисні сервіси Google, організовані спеціально для навчання. Цей крок був пов'язаний з тим, що, по-перше, Google Classroom доступний для всіх власників особистого облікового запису Google у вебінтерфейсі і на мобільних пристроях, а, по-друге, УМО отримав схвалення на реєстрацію у G Suite for Education з безкоштовним та безстроковим доступом до всіх розширених сервісів Google.

Серед переваг роботи для викладача на платформі Google Classroom є: проведення відеозустрічей без 40-хвилинних переривать; створення курсів, завдань і управління

ними, робота з оцінками в режимі онлайн; додавання матеріалів до завдань, наприклад, відео YouTube, форми Google, опитування та інші об'єкти з Диска; надання коментарів і відгуків безпосередньо учням у режимі реального часу; публікація оголошень і питань для учнів у стрічці курсу; можливість запропонувати старості чи куратору підписатися на розсилку з інформацією про роботи, по яким завершуються термін здачі, та про невиконані завдання.

Отже, в Університеті менеджменту освіти освітній процес та поточний контроль з використанням дистанційних технологій здійснюється з використанням різних типів завдань, як-от: різномірні індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт, відеозапис тощо) з наданням зворотного зв'язку про результати перевірки навчальних досягнень здобувачів освіти за матеріалом, що вивчається; оцінювання викладачем взаємодії та комунікації між здобувачами освіти в асинхронному та синхронному режимах за допомоги чату, форуму, опитування, анкетування тощо; взаємне оцінювання виконання завдань, що здійснюється здобувачами освіти стосовно одне одного; оцінювання викладачем результатів виконання здобувачами освіти індивідуальних та групових завдань з використанням глосаріїв, баз даних навчальних дисциплін; завдання, що потребують розгорнутої, творчої відповіді (наприклад, кейси); завдання, форма яких адаптована до виконання засобами LMS; та інші інструменти [17]. Отже, у поточному контролі навчання особливих проблем чи незручностей не було, бо організація практичних (семінарських) занять зрозуміла і проходить в онлайн режимі без зайвих проблем.

У Державній вищій школі технологій та економіки імені Броніслава Маркевича в Ярославі (PWSTE Jarosław) (Польща) окрім офіційного сайту (www.pwste.edu.pl) функціонує дві електронні спеціалізовані системи, працювати на яких можна трьома мовами - польською, англійською та українською. Пояснюється це тим, що місто Ярослав географічно розташоване поблизу кордону з Україною. Перша - E-UCZELNIA (<https://www.pwste.edu.pl/nauczanie-online/>) надає доступ суб'єктам освітнього процесу до електронних ресурсів онлайн. Використовується платформа BigBlueButton. Передбачено детальні інструкції для викладачів та студентів, що дає можливість самостійно оволодіти необхідною комп'ютерною компетентністю щодо дистанційного навчання.

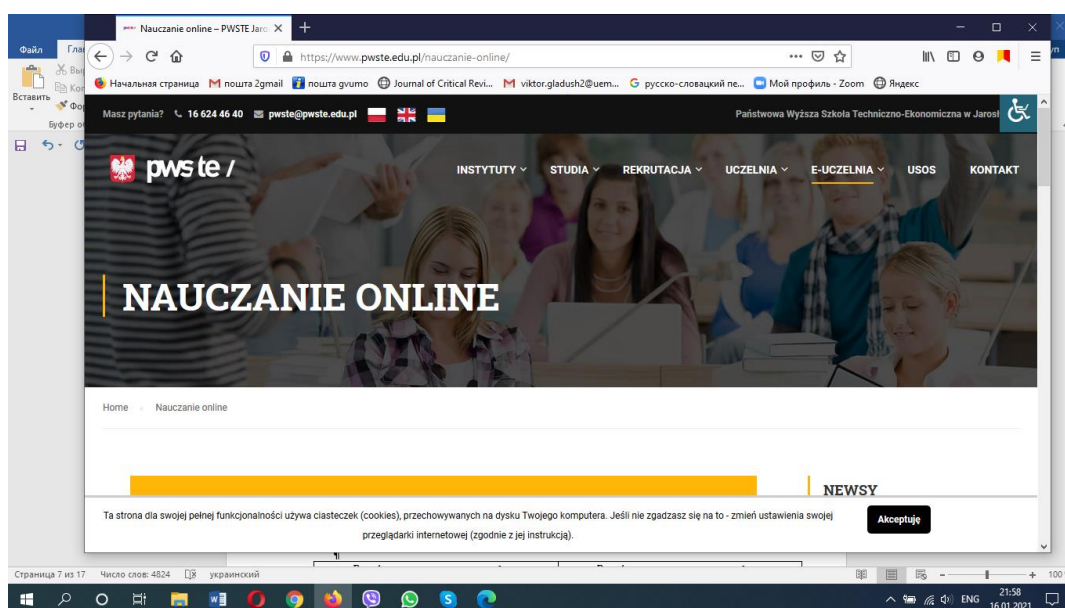

Рис.6. Фрагмент «Навчання студентів онлайн»

Друга – USOS (https://usosweb.pwste.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/index) – надає закриті інформаційні послуги викладачам, студентам, працівникам закладу освіти стосовно організації та управління освітнім процесом. Наприклад, якщо студенту чи працівнику потрібна якась довідка із закладу освіти, він може замовити її дистанційно. Надаються безкоштовні послуги електронної бібліотеки тощо.

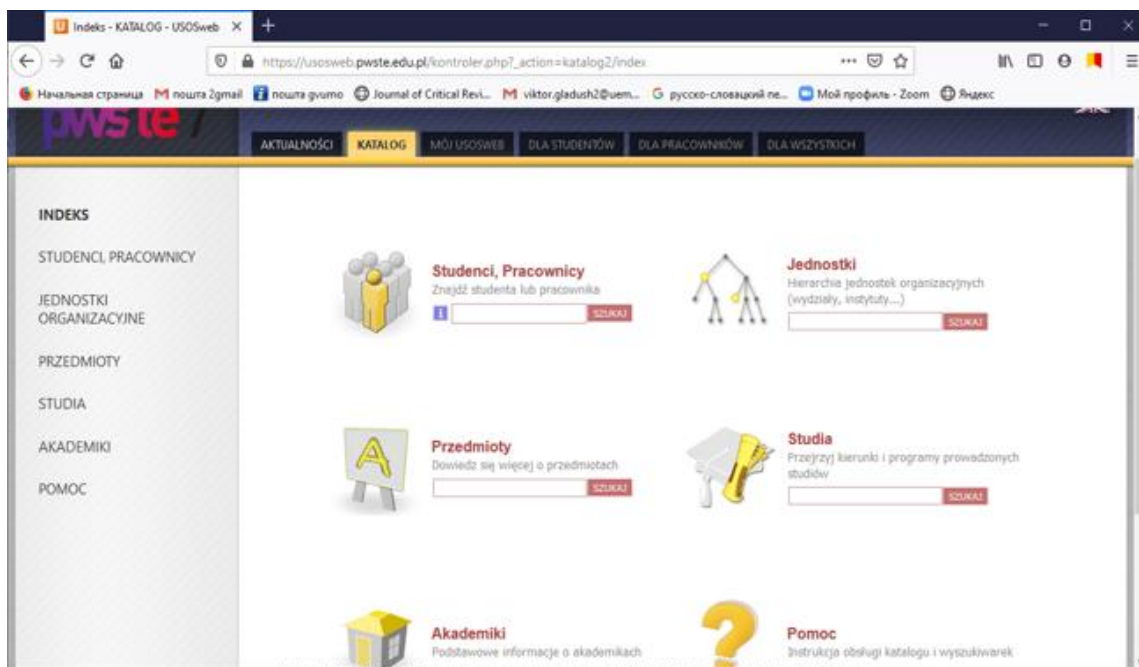

Рис.7. Фрагмент «Електронні послуги персоналу закладу освіти»

Отже, аналізуючи стан освітніх середовищ та місця в ньому технологій дистанційного навчання можна зробити висновок, що в сучасних закладах вищої освіти державної форми власності (Католицький університет в Ружомберку (Словаччина), ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Україна), Державна вища школа технологій та економіки імені Б. Маркевича в Ярославі (Польща)) створено сучасні освітні середовища, що сприяють успішному використанню цифрових технологій. Упродовж 2020/21 академічного року суб'єкти освітнього процесу отримали певний досвід дистанційного проведення лекцій та семінарських занять. Організатори та учасники освітнього процесу зазначають, що обмежені умови життєдіяльності в освітньому середовищі, спричинені пандемією, відіграли й позитивну роль в організації навчання. До 2020 навчального року далеко не всі викладачі та студенти досконало розумілись у формах дистанційної комунікації. Утім на сьогодні залишається на узбіччі питання педагогічного оцінювання результатів навчання. Семестровий та підсумковий контроль студентів педагогічних спеціальностей за дистанційною формою має ще не вирішені проблеми. Перша – усне опитування, яке у вербальній комунікації залишається найбільш розповсюдженим методом педагогічного оцінювання рівня знань, в режимі онлайн виправдовує себе не на всі 100%. Студент не має часу на підготовку, який раніш передбачався в межах 20-30 хв., оскільки відсутній контроль за користуванням джерелами інформації. Тобто об'єктивно може діяти лише принцип – відповідь без підготовки і з поглядом очі в очі. Такі умови для деяких студентів занадто складні, оскільки іспит – це, як правило, стрес, тобто має додаткове психічне навантаження. Особливо для тих здобувачів, хто намагається «вибороти» стипендію. Друга – письмова форма іспиту зовсім втратила сенс, оскільки у студента з'являється можливість підглянути в джерело інформації,

тобто порушити добросовісність. Третя – у випадку недостатньої готовності дати правильну відповідь студент може симулювати свої дії шляхом виключення комп'ютера або звуку під приводом неякісного інтернет-зв'язку.

На сьогодні, через ситуацію з пандемією, актуалізувалося питання впровадження автоматизованого педагогічного контролю за допомогою освітніх тестів, що можуть через дистанційні системи навчання Moodle, Google Classroom, eFront та ін. надати допомогу у здійсненні контролю рівня знань, умінь, навичок студента. Водночас «...екзаменаційне завдання може включати: випадковим чином згенерованого засобами LMS або іншого ресурсу набору практичних ситуацій (стереотипних, діагностичних та евристичних завдань), які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної та практичної підготовки здобувача освіти і рівень його компетентності з навчальної дисципліни; тестових запитань із активованою опцією автоматичного вибору випадкових тестових запитань з бази тестів для кожного здобувача освіти, а також перемішуванням запропонованих варіантів відповіді (такі опції наявні у більшості LMS, спеціалізованих сервісів із онлайн-тестування); творчих завдань та експериментальних ситуацій, розв'язання яких потребує від здобувача освіти комплексних знань з дисципліни інших завдань, які можуть продемонструвати рівень отриманих результатів навчання, на перевірку яких спрямований екзамен ...» (http://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/73574/)

Варто нагадати, що у світі вже накопичено первинний досвід застосування освітнього тестування. Уперше в 1864 р. тести в навчанні почав застосовувати у Великобританії Дж. Фішер. Теоретичні основи тестування розробив англійський психолог Ф. Гальтон у 1883 р. На його думку, тести – це серії однакових випробувань групи індивідів, а також статистична обробка результатів на основі виділення еталонів оцінки. Офіційно термін «тест» увів у науковий обіг американський психолог Дж. Кеттел у 1890 р. Він запропонував серію з 50 тестів для визначення примітивних психофізіологічних характеристик, зокрема швидкості реакції на звук [20]. У країнах західної Європи, наприклад, у Нідерландах, Бельгії, Норвегії та інших упродовж 20-ти останніх років іспити на знання державної мови для людей, які бажають отримати громадянство або вид на проживання, здійснюються виключно у формі комп'ютерного тестування. Водночас застосовуються батареї тестів з великим обсягом різнопланових завдань і з високими процедурними вимогами до виконання, обмеженого часом. Все це робиться з метою підвищення рівня знань та компетентностей кандидатів для максимального зменшення залежності оцінювання знань та об'єктивності отриманих результатів від людського фактору.

Останнім часом все частіше застосовується незалежне освітнє тестування у вищій медичній освіті, зокрема й з використанням електронних засобів. Зважаючи на значимість для суспільного життя професійної підготовки лікарів, у медичних закладах вищої освіти запроваджено міжнародний іспит з основ медицини (IFOM), який студенти-медики складають після 3-го курсу навчання як частину Єдиного державного кваліфікаційного іспиту. Укладання тесту та перевірку його результатів здійснює найавторитетніша у світі міжнародна атестаційна агенція – Національна рада медичних екзаменаторів (NMBE, США). За словами заступника міністра охорони здоров'я О. Лінчевського, проведенням цього іспиту в Україні фактично розпочинається нова ера в медичній освіті «...Одночасно це кінець епохи продажу дипломів лікаря. У цьому абсолютно чітко переконались і студенти, і викладачі, і керівники медичних ЗВО. Так, загальна оцінка складання іспиту в 2019 р. невтішна: іспит студенти склали, але стара система медичної освіти його провалила. Це доводить безпрецедентний спротив і саботаж, якого не було за жодного іншого іспиту до цього...» [<https://osvita.ua/vnz/reform/65290/>].

Зараз активно обговорюються питання застосування незалежного, зокрема й за допомогою цифрових технологій, тестування для випускників інших важливих спеціальностей, від рівня компетентностей яких залежить успіх розвитку суспільства в цілому, наприклад, економістів, правознавців, учителів. Тестові цифрові технології – це сучасний інструмент здійснення педагогічного оцінювання. Тестовий контроль має деякі відмінності від інших форм контролю: «... 1. Зміст тесту піддається чіткому плануванню. На стадії розробки тесту проходить відбір змісту, який необхідно перевірити, планується форма завдань, їх кількість і розташування. Змістовий план тесту аналізується експертами. 2. Форма завдань. У тестах форма завдань стандартизована – за формою пред'явлення та за формою запису відповідей. 3. Наявність статистичних характеристик тестових завдань. Заздалегідь відомо, яка складність пропонованого завдання, чи буде воно однаково виконуватися слабкими і сильними піддослідними чи ні (здатність диференціювати) і ін. 4. Наявність спеціальних шкал, які співвіднесені зі стандартизованими нормами, для підведення результатів тестування. 5. Наявність оцінок точності вимірювання (помилки вимірювання). За допомогою статистичних методів ми можемо оцінити помилку вимірювання, а за результатами оцінки прийняти або не прийняти результати тестування ...» [21].

Ми підтримуємо думку Т. Канівця про те, що успішність процесу педагогічного оцінювання освітньої діяльності, не залежно від форм, значною мірою пов'язана «...з обов'язковим дотриманням принципів плановості; систематичності, системності; об'єктивності; диференційованості; відкритості, а сама система оцінювання повинна відповідати принципу цілісності, що ґрунтується на постійному моніторингу результатів навчальних досягнень майбутніх фахівців...» [4].

Під час практичної роботи в закладах освіти трьох країн (Словаччина, Україна, Польща), що керуються цінностями та рекомендаціями Болонської декларації, проведено моніторинг ставлення викладачів та студентів педагогічних спеціальностей (спеціальна педагогіка – KU (Словаччина), спеціальна освіта – УМО (Україна), превентивне виховання – PWSTE (Польща)) до можливостей та перспектив педагогічного оцінювання результатів навчання за допомогою е-технологій. Вибірку опитування склали здобувачі вищої освіти денної та заочної форми навчання – 243 особи та 32 викладачі фахових дисциплін, які здійснюють підготовки цих здобувачів. Моніторинг здійснювався за допомогою анонімного онлайн опитування. Завданням було оцінити власне ставлення до питання за шкалою від 1 до 12 балів (1-4 низький рівень, 5-8 – середній, 9-12 - високий). У таблиці 1. наведено перерахунок балів за низьким, середнім та високим рівнями у відсотках.

Таблиця 1

Моніторинг ставлення викладачів та студентів до педагогічного оцінювання за допомогою дистанційних технологій

Зміст питань моніторингу	ЗВО	Низький, %		Середній, %		Високий, %	
		Викл.	Студ.	Викл.	Студ.	Викл.	Студ.
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Рівень ознайомлення з сучасними дистанційними технологіями навчання;	KU	14	4	43	92	43	4
	UMO	12	11	38	84	50	5
	PWSTE	10	7	20	68	70	25
2. Рівень ознайомлення з можливостями використання дистанційних технологій навчання в педагогічному оцінюванні;	KU	7	26	72	64	21	10
	UMO	0	0	75	97	25	3
	PWSTE	10	20	60	60	30	20
3. Рівень психологічної готовності до використання	KU	29	6	42	88	29	6

дистанційних технологій у педагогічному оцінюванні поточних та підсумкових результатів навчання;	UMO	0	1	63	97	37	1
	PWSTE	10	2	60	93	30	5
4. Рівень розуміння значимості дистанційного тестування студентів;	KU	7	1	43	31	50	68
	UMO	0	0	25	65	75	35
	PWSTE	0	0	30	55	70	45
5. Рівень володіння навичками щодо підготовки банку тестів;	KU	21	95	50	4	29	1
	UMO	12	80	63	17	25	3
	PWSTE	10	91	50	7	50	2
6. Рівень потреби в запровадженні додаткового навчання;	KU	29	21	57	52	14	27
	UMO	38	1	50	96	12	3
	PWSTE	10	16	80	77	10	7
7. Рівень технічного забезпечення викладання (навчання);	KU	0	1	64	85	36	15
	UMO	0	1	38	96	62	3
	PWSTE	0	0	33	45	67	55
8. Рівень мотивації до використання дистанційних технологій у викладанні чи навчанні;	KU	71	2	29	75	0	23
	UMO	38	14	62	76	0	10
	PWSTE	33	0	50	93	17	7
9. Рівень оцінки власної цифрової компетентності;	KU	29	9	50	91	21	0
	UMO	13	0	63	85	24	15
	PWSTE	0	7	60	65	40	28
10. Рівень ефективності та об'єктивності результатів педагогічного оцінювання з використанням дистанційних технологій навчання;	KU	7	11	64	74	29	15
	UMO	0	0	75	93	25	7
	PWSTE	0	0	33	82	67	18
11. Рівень оцінки можливості визначення реальних здібностей студентів та рейтингу навчання з використанням дистанційних технологій;	KU	29	13	42	84	29	3
	UMO	0	0	75	81	25	19
	PWSTE	10	0	40	80	50	20

З 4 рядка видно, що найвищим рівень розуміння значимості дистанційного тестування студентів виявився у 75% викладачів України та у 68 % студентів Словаччини. Водночас розуміння викладачами та студентами значимості дистанційного тестування студентів не має низького рівня.

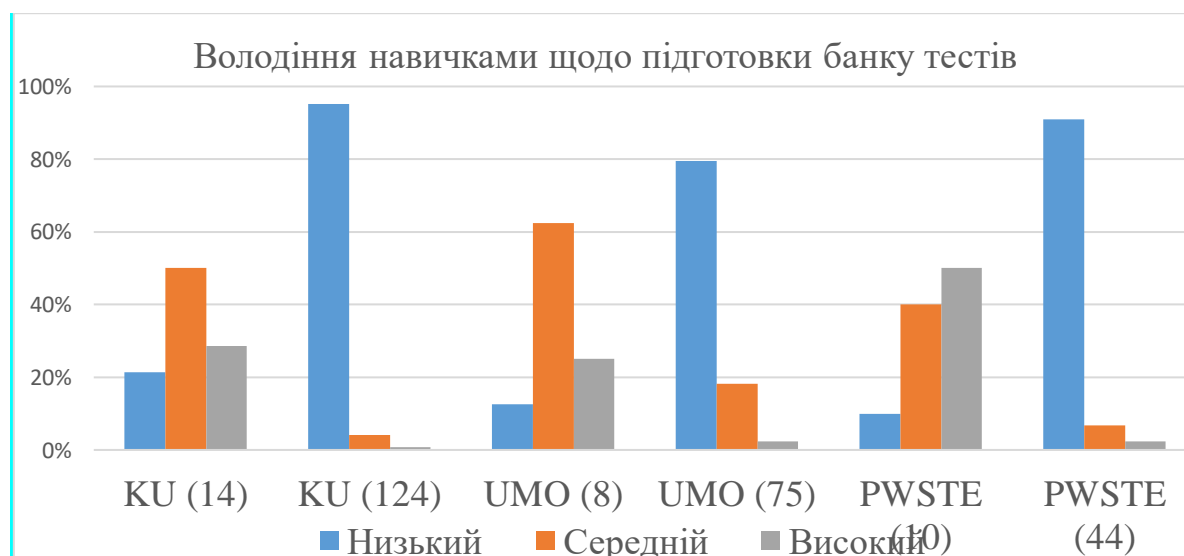

Рис. 8. Результати самоаналізу щодо навичок підготовки банку тестів

Як бачимо із 7 рядка, технічне забезпечення викладання чи навчання знаходиться переважно на середньому та високому рівня. Найкращим цей показник є в Польщі – 67 % викладачів та 55% студентів мають високий рівень технічного забезпечення викладання (навчання).

Результати самоаналізу по 8 пункту показали, що у викладачів Словаччини та України зовсім відсутній високий рівень мотивації до використання дистанційних технологій у викладанні чи навчанні. Це може пояснюватися низьким рівнем досвіду в застосуванні дистанційних технологій та нерозуміння його необхідності.

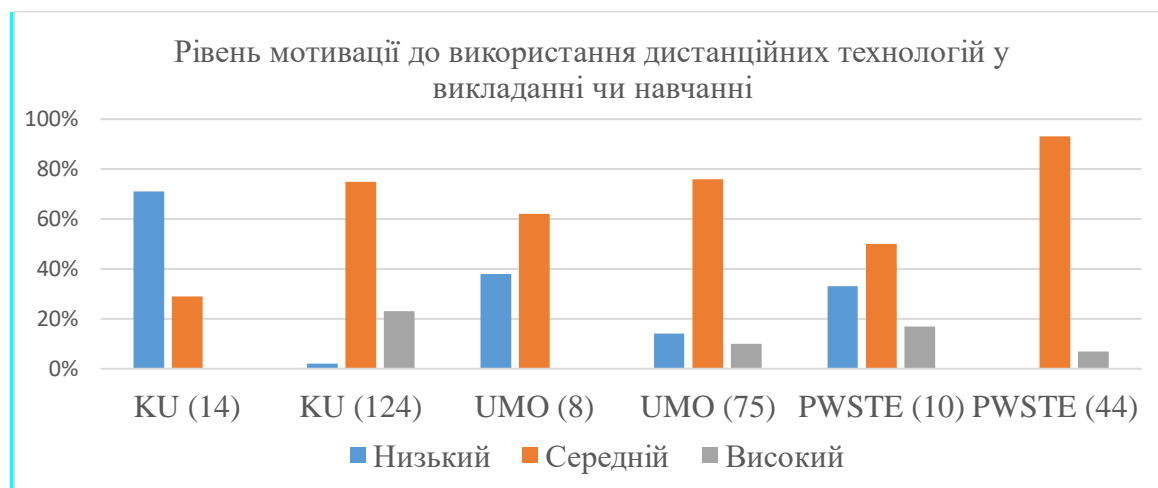

Рис. 9. Результати самоаналізу мотивації до використання дистанційних технологій у викладанні чи навчанні

Аналіз опитування щодо самооцінювання цифрової компетентності викладачів показав, що 40 % викладачів Польщі мають високий рівень цифрової компетентності, водночас 29 % викладачів Словаччини відзначили у себе низький рівень. 9% студентів Словаччини та 7 % студентів Польщі оцінили рівень власної цифрової компетентності як низький.

Як видно із 10 рядка таблиці, 67 % викладачів Польщі високо оцінюють рівень ефективності та об'єктивності результатів педагогічного оцінювання з використанням дистанційних технологій навчання.

Аналіз результатів моніторингу думок суб'єктів освітнього процесу свідчить про те, що в усіх трьох країнах викладачі та студенти з обережністю ставляться до організації семестрового контролю за допомогою е-технологій. Причини такі: недостатній рівень психологічної готовності, відсталість технічного обладнання, недостатні потужності інтернет-мережі, низька цифрова компетентність. Незважаючи на те, що студенти в силу свого віку активніші у сфері використання цифрових контентів, зустрічаються здобувачі вищої освіти з низькою комп'ютерною грамотністю, відсутністю можливостей використання інтернет-ресурсів через віддаленість місця проживання. Викладачі мають бажання використовувати технології дистанційного навчання в тестуванні, але практично не готові виконувати підготовчу функцію, тобто професійно підготувати контрольні тести.

Позитивним аспектом тестового виду контролю за допомогою е-технологій є те, що до всіх здобувачів освіти висуваються однакові вимоги. Це допомагає їм уникати надмірних хвилювань (адже кожен хвилюється, щоб не дісталось занадто важке питання), дає можливість ефективніше використовувати час, стимулює до самоконтролю. Однак, як зазначають дослідники [15], тестування краще

використовувати для виявлення знання фактів. Для визначення вмінь творчо використовувати набуті знання більш ефективними є інші методи контролю [16].

Основні шляхи вирішення проблеми. На сучасному етапі підготовки фахівців педагогічних спеціальностей високо цінуються тестові завдання, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх при вирішенні практичних завдань. Тому підготовка освітніх тестів має бути командною: викладачі, працедавці та студенти. Це вагомо сприятиме належній якості укладання письмових завдань, які б вимагали демонстрації студентами творчих навичок та передбачених програмою дисципліни результатів навчання і не могли бути успішно виконані шляхом копіювання відповідей з інших джерел.

Кількість тестових завдань має охоплювати повний обсяг курсу навчальної дисципліни, а якщо це комплексний іспит, то низки навчальних дисциплін. Тестові завдання за складністю мають поділятися на прості, середні та складні.

За наявності технічної можливості в обраній дистанційній платформі організації екзаменаційного контролю здобувачам освіти можна надати право розпочати складання екзамену в обраній ними час у певному проміжку (наприклад, 5 осіб між 10 і 11 годиною), як це передбачається в КУ [6]. Максимальна тривалість складання екзамену здобувачем освіти від моменту його початку має бути однаковою для всіх студентів. Якщо екзаменаційне завдання містить творчі питання, кейси, максимальна тривалість екзамену може бути збільшена. І треба завжди пам'ятати, що педагогічний контроль має допомогти здобувачу вищої освіти пізнати себе, повірити у власні сили, дати можливість творчо реалізувати набуті знання і навички.

Під час підготовчої роботи робочій групі та викладачеві при безпосередньому педагогічному оцінюванні необхідно дотримуватись принципів кодексу справедливості, сформульованого Американською асоціацією освітніх досліджень, що закладено в Стандартах АРА [21]. Кодекс окремо надає рекомендації розробникам та користувачам тестів у чотирьох критичних сферах:

- A. Розробка та відбір відповідних тестів.
- B. Адміністрування тестів та розрахунок тестових балів.
- C. Звітність та інтерпретація результатів.
- D. Інформування екзаменованих.

Також, спираючись на принцип компетентнісного підходу, треба враховувати думку американських фахівців у галузі педагогічного оцінювання (The Standards for Educational and Psychological Testing, 2014), які до розробки тестів рекомендують підходити комплексно і ґрунтуватись на таких компонентах: «... базовому – визначає значущість тесту, достовірність/точність отриманого результату, розрахунок похибки вимірювання. Потребує дотримання об'єктивності, чесності коректності процедури тестування; операційному – забезпечує розробку: дизайну тестування і прогнозування його перспективного розвитку; шкали балів, їх поєднання, нормування, ліквідування, скорочення; адміністрування, звітність, інтерпретацію результатів, супровідну документацію; права і обов'язки учасників тестування і користувачів тестів; процесуальному – відображає практичне застосування тестів, зокрема: психологічне тестування та оцінювання при прийомі на роботу та атестації; у визначенні рівня компетентності за фахом; використанні тестів для оцінки програм, політики навчання та підзвітності...» [21].

Ми підтримуємо слушну думку науково-педагогічних працівників вищої медичної освіти, що «...не варто переоцінювати роль освітнього тестування за допомогою цифрових технологій, бо ніяка техніка, чи сама досконала програма не може так об'єктивно та справедливо оцінити результати навчання студента, як

вчитель» [2]. Внутрішній стан особистості, її переживання, емоції, логіку мислення та базу знань, умінь і навичок здобувача освіти можна всебічно сприйняти, зрозуміти та оцінити тільки наживо. Тестування, застосування цифрових технологій у педагогічному оцінюванні студентів має право на його застосування, але в окремих випадках, наприклад, у надзвичайних ситуаціях, коли не існує інших можливостей. При його застосуванні потрібна висока професійна компетентність.

Позитивним досвідом є впровадження дистанційного спецкурсу «Моніторинг якості освіти і державний контроль в управлінні діяльністю закладів дошкільної освіти», запропонований І. Ніколаеску, Н. Степановою, Ю. Соловей [22].

Окрім цього у процесі підготовки та проведення тестування освітнім менеджерам треба «формувати атмосферу належної мотивації навчальної діяльності як здобувачів вищої освіти так і науково-педагогічних працівників» [19]. Це сприятиме формуванню компетентності критичного педагогічного мислення. На рівні вищих закладів освіти і кафедр, де готують майбутніх педагогічних працівників, необхідно готувати компетентних фахівців з експертної роботи для розробки освітніх тестів, проведення досконалої процедури тестування, об'єктивної інтерпретації результатів.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Під час емпіричного дослідження вивчено та систематизовано досвід організації педагогічного оцінювання здобувачів вищої освіти педагогічної спеціальності у трьох європейських університетах (Словаччина, Україна, Польща) в умовах обмежених можливостей комунікації наживо. Встановлено, що відповідно до викликів сьогодення заклади вищої освіти (державної власності) демонструють високу організацію освітнього процесу в онлайн режимі за допомогою ресурсів Інтернету. Переважно використовуються ресурси комунікаційних платформ MS Teams, ZOOM, Google Meet, Skype тощо У кожного закладу освіти різні технічні можливості. Зокрема відчувається відносно високе технічне оснащення освітнього процесу в закладах освіти Словаччини та Польщі, оскільки чимало програм забезпечується за рахунок грантів Європейського Союзу. Утім аналіз опитування свідчить, що в усіх досліджуваних ЗВО готовність учасників освітнього процесу до організації та проведення педагогічного оцінювання в процесі семестрового та завершального контролю засобами дистанційний форм потребує системного вдосконалення.

Аналіз поточного стану оцінювання в системі педагогічної освіти в Словаччині, Україні, Польщі вказує на брак досвіду ефективного застосування поширених у США, Великій Британії, Німеччині, Нідерландах методів педагогічних вимірювань та оцінювання, особливо тестових. Існує реальна потреба використання розробок міжнародних освітніх організацій у дотриманні відповідних освітніх стандартів. Серед проблем, які гальмують цей процес, відзначаються такі: брак висококваліфікованих кадрів; недостатній рівень готовності суб'єктів освітнього процесу до цієї форми контролю; складність у формуванні проєктних груп для розробки освітніх тестів; відсутність національних стандартів; слабкий зворотний зв'язок та недостатній рівень мотивації у викладачів та студентів.

Для ефективного використання технологій дистанційного навчання треба розширити можливості надання відповідних освітніх послуг системами вищої педагогічної та післядипломної освіти щодо належного володіння сучасними цифровими технологіями, що сприятиме підвищенню як професійної, так і психологічної готовності учасників освітнього процесу до здійснення педагогічного оцінювання за будь-яких умов.

Подальші дослідження будуть спрямовані на вивчення інноваційного досвіду створення педагогічних умов щодо формування діагностичних компетентностей в учасників освітнього процесу закладів вищої освіти, розробки сучасних дидактичних засобів і форм використання ІКТ у педагогічній діагностиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] О. І. Щербак, Н. З. Софій, Б. Ю. Бович, *Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень*. Івано-Франківськ, Україна: Лілея НВ, 2014.
- [2] Я. Кульбашна, О. Астапенко, "Педагогічне оцінювання у підготовці компетентного лікаря в Україні: проблеми застосування і перспективи їх вирішення", *Освітологія*, № 5, с. 173- 179, 2016.
- [3] О. Р. Заболотна, "Педагогічне оцінювання у процесі підготовки майбутніх офіцерів прикордонників до професійної діяльності в пунктах пропуску через державний кордон", у *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України: педагогічні науки*, Хмельницький, 2015, № 2, с. 71-86.
- [4] Т. М. Канівець, *Основи педагогічного оцінювання*. Ніжин, Україна: ПП Лисенко М. М., 2012.
- [5] I. Rochovská, V. Kušnírová, D. Kolibová, E. Dolinská, M. Dudek, "Educational needs of the primary education teachers in inclusive education of the pupils from socially disadvantaged backgrounds in Slovakia", *Special Education*, vol. 2, no. 40, p. 175-195, 2019.
- [6] V. Hladush, V. Šilonova, V. Klein, O. Bench, A. Hloba "Preparation of pedagogical trainers to inclusive diagnostic", *Journal of Critical Reviews*, vol. 7 (11), p. 4132-4141, 2020. doi: 10.31838/jcr.07.11.561
- [7] A. Meerson, A. Chernyaev, V. Hladush, L. Nikolenko, V. Revazov, O. Lysytska, "Forms And Methods Of Evaluation Of The Future Teacher Training Results" . *International Journal of Advanced Science and Technology*, Vol. 29(7), p. 2165-2170, 2020.
- [8] О. Г. Колгатін, Теоретико-методичні засади проектування комп'ютерно орієнтованої системи педагогічної діагностики майбутніх учителів природничо-математичних спеціальностей. Автoref. ІТЗН НАПН України, [Електронний ресурс]. Доступно: <https://itlt.gov.ua/atestat/spetsializovana-vchena-rada/avtoreferaty-dysertatsiyi.php>
- [9] О. Н. Kolhatin "Досвід впровадження автоматизованої системи діагностики навчальних досягнень з методів математичної статистики", *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 5, № 1, 2008. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v5i1.153>
- [10] О. Н. Kolhatin "Автоматизована педагогічна діагностика у сучасному університеті", *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 8, № 4, 2008. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v8i4.101>
- [11] О. Г. Колгатін, Л. С. Колгатіна, "Інформаційно-комунікаційні технології в освіті як складова педагогічної науки України в галузі теорії педагогіки в 90-х роках ХХ сторіччя" *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 72, № 4, с. 41-54, 2019. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v72i4.2798>
- [12] Е. В. Драган, Комп'ютерно орієнтована технологія оцінювання навчальних досягнень студентів фізичних спеціальностей на основі ймовірнісних теорій тестування Diss. ІТЗН НАПН України, 2012. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://itlt.gov.ua/atestat/spetsializovana-vchena-rada/avtoreferaty-dysertatsiyi.php>
- [13] С. О. Сисоева, К. П. Осадча, "Формування ІКТ-компетентності тьютора в процесі підготовки майбутніх учителів", *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 80, № 6, с. 207-221, 2020. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.4182>.
- [14] З. В. Рябова, Г. В. Єльнікова "Професійне зростання педагогів в умовах цифрової освіти", *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 80, № 6, с. 369-85, 2020. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.4202>.
- [15] L. Friedlander, V. Anderson, "A new Predoctoral Endodontic Module Evaluating Learning and Effectiveness", *Journal of Dental Education*, vol.75; no 3, p. 351- 359, 2011. doi:10.1002/j.0022-0337.2011.75.3.tb05048.x
- [16] В. Гладуш, В. Шилюнова, В. Кляйн, "Формування діагностико-прогностичної компетентності випускника магістратури спеціальної освіти", *Науково-практичний журнал «Ukraine. Nation's Health»*. № 2 (55), с. 26-33, 2019.
- [17] С. П. Касьян, *Робота викладача в системі управління навчанням eFront*. Київ, Україна: ДВНЗ УМО НАПН України, 2018.
- [18] Положення щодо організації поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів вищої освіти із застосуванням дистанційних технологій навчання у ДЗВО "Університет менеджменту освіти", 2020. [Електронний ресурс]. Доступно:<http://umo.edu.ua/vnutrishni-normativni-dokumenty>. Дата звернення: 10 січня, 2020 р.

- [19] Інформаційно-аналітична довідка про результати опитування щодо стану використання технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти України, 2020. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/hovnyu/1214-rezultaty-opytuvannya-shchodo-dystantsiynoho-navchannya-u-zakladakh-vyshchoyi-osvity-v-umovakh-karantynu>. Дата звернення: 10 січня, 2020 р.
- [20] Я. Болюбаш, І. Булах, М. Мруга, *Педагогічне оцінювання і тестування: правила, стандарти, відповідальність*. Київ, Україна: Майстер-клас, 2007.
- [21] The Standards for Educational and Psychological Testing, 2014, [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.apa.org/science/programs/testing/standards.aspx> 2014. Дата звернення: 12 січня, 2020 р.
- [22] І. О. Ніколаеску, Н. М. Степанова, Ю. О. Соловей, "Впровадження дистанційного спецкурсу «Моніторинг якості освіти: державний контроль в управлінні діяльністю закладів дошкільної освіти»", *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 80, № 6, с. 91-112, 2020. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.3739>

Матеріал надійшов до редакції 10.02.2021

ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДИСТАНЦИОННОМ ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ОЦЕНИВАНИИ СОИСКАТЕЛЕЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Шилонова Вера

доктор философии, заведующая кафедрой специальной и лечебной педагогики
Католический университет в Ружомберке, г. Ружомберк, Словакия
ORCID ID 0000-0003-3347-925X
viera.silonova@ku.sk

Долинская Эва

доктор habilitированный, доцент, заведующая кафедрой дошкольной педагогики
Католический университет в Ружомберке, г. Ружомберк, Словакия
ORCID ID 0000-0002-9801-814X
edol@centrum.sk

Гладуш Виктор Антонович

доктор педагогических наук, профессор кафедры специальной и лечебной педагогики
Католический университет в Ружомберке, г. Ружомберк, Словакия,
профессор кафедры педагогики, управления и специального образования
ГЗВО «Университет менеджмента образования», г. Киев, Украина
ORCID ID 0000-0001-5700-211X
viktor@umo.edu.ua

Махния Татьяна Анатольевна

кандидат педагогических наук,
доцент, профессор кафедры педагогики, управления и специального образования
ГЗВО «Университет менеджмента образования», г. Киев, Украина
ORCID ID 0000-0003-4065-0465
zalcburg17@gmail.com

Бенч Ольга Григорьевна

доктор искусствоведения, профессор кафедры дошкольной педагогики
Католический университет в Ружомберке, г. Ружомберк, Словакия,
ректор Киевской академии искусств, г. Киев, Украина
ORCID ID 0000-0002-3998-3062
rector@kam.edu.ua

Дудек Мичеслав

доктор философии, профессор кафедры дошкольной педагогики
Католический университет в Ружомберке, г. Ружомберк, Словакия
профессор Государственной высшей школы технологий и экономики имени Бронислава Маркевича в Ярославле, г. Ярослав, Польша
ORCID ID 0000-0002-4108-7128
m.dud@interia.pl

Аннотация. В статье проанализированы место и роль педагогического оценивания в организации образовательного процесса высших учебных заведений. Отмечено, что объективные результаты контроля знаний являются важной составляющей в формировании компетентностного подхода профессиональной подготовки современных специалистов. **Освещены** обобщенные теоретические наработки отечественных и зарубежных ученых по данной проблеме, анализ которых показал, что педагогическое оценивание всегда занимало важное место в организации предоставления образовательных услуг. **Отмечено**, что основными формами контроля знаний в учреждениях высшего образования на протяжении длительного времени было и остается текущий, семестровый контроль и итоговая аттестация. С началом цифровизации образовательной деятельности появились объективные условия осуществления педагогического контроля с помощью цифровых технологий. Мировая пандемия побуждает к расширению возможностей и улучшению качества педагогического оценивания результатов обучения соискателей высшего образования с помощью технологий дистанционного образования. **Проанализировано** состояние и потенциальные возможности организации образовательного контроля результатов обучения с помощью технологий дистанционного образования в государственных учреждениях высшего педагогического образования Словакии, Украины, Польши (Католический университет в Ружомберке, ДЗВО «Университет менеджмента образования», Государственная высшая школа технологий и экономики имени Бронислава Маркевича в Ярославле). **Установлено**, что в этих учреждениях высшего образования на современном этапе существуют надлежащие условия для дистанционного обучения студентов с использованием LMS (eFront, Moodle). В то же время опрос субъектов образовательного процесса подтвердил гипотезу о том, что научно-педагогические работники и студенты педагогических специальностей не совсем готовы воспринимать педагогический контроль с помощью технологий дистанционного образования. Это значительно усложняет организацию объективного контроля результатов обучения в период отсутствия возможности непосредственного общения. С целью адекватного ответа **предложен** комплекс мер на уровне субъектов образовательного процесса по подготовке и проведению педагогического оценивания результатов обучения с помощью дистанционных e-технологий.

Ключевые слова: педагогическое оценивание; учреждение высшего образования; образовательные платформы; технологии дистанционного обучения; цифровые технологии; образовательное тестирование.

USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN STUDENTS' DISTANCE PEDAGOGICAL ASSESSMENT AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Viera Šilonová

PhD, Head of Department of Special Pedagogy and Therapeutic Pedagogy
Catholic University in Ružomberok, Ružomberok, Slovakia.
ORCID ID 0000-0003-3347-925X
viera.silonova@ku.sk

Eva Dolinská

Doc. Hab., Associate Professor, Head of Department of Pre-School Education
Catholic University in Ružomberok, Ružomberok, Slovakia
ORCID ID 0000-0002-9801-814X
edol@centrum.sk

Viktor Hladush

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor at the Department of Special Pedagogy and Therapeutic Pedagogy
Catholic University in Ružomberok, Ružomberok, Slovakia,
Professor at the Department of Pedagogy, Administration and Special Education
State Institution of Higher Education «University of Educational Management», Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-5700-211X
viktor@umo.edu.ua

Tetiana Makhynia

PhD, Associate Professor, Professor at the Department of Pedagogy, Administration and Special Education
State Institution of Higher Education «University of Educational Management», Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-4065-0465
zalcburg17@gmail.com

Olga Bench

Doctor of Arts, Professor at the Department of Pre-School Education
Catholic University in Ružomberok, Ružomberok, Slovakia,
Rector of Kyiv Academy of Arts, Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-3998-3062
rector@kam.edu.ua

Mieczyslaw Dudek

PhD, Associate Professor at the Department of Pre-School Education
Catholic University in Ružomberok, Ružomberok, Slovakia,
Professor at the Department of Pedagogy
State Higher School of Technology and Economics in Jarosław, Jarosław, Poland,
ORCID ID 0000-0002-4108-7128
m.dud@interia.pl

Abstract. The article deals with the analysis of the place and role of pedagogical assessment in the organization of the educational process in higher educational institutions. It was noted that objective results of knowledge control are an important component in the development of a competent approach to the training of modern professionals. The theoretical studies of domestic and foreign scholars on this issue were summarized. The analysis showed that pedagogical assessment have always taken an important place in the educational services organization. It was noted that the main forms of the knowledge control in higher educational institutions have long been, and continue to be, ongoing, semester control and final certification. With the beginning of the digitalization of educational activities, objective conditions for the implementation of pedagogical control with the help of digital technologies have been appeared. The World COVID-19 crisis encourages the expansion of opportunities and improvement of pedagogical assessment of students' knowledge results in higher educational institutions using distance learning technologies. Analysis of the status and potential of educational e-monitoring in the State higher educational institutions in Slovakia, Ukraine and Poland (Catholic University in Ruzomberok, SHEI «University of Educational Management», Bronisław Markiewicz State Higher School of Technology and Economics in Jaroslaw) was conducted. It has been established that these higher educational institutions currently have appropriate conditions for distance learning with students using the LMS (eFront, Moodle). At the same time, the survey of the subjects of the educational process confirmed the hypothesis that scientific and pedagogical staff and students of pedagogical specialties are not quite ready to accept pedagogical control with the help of distance learning technologies. This makes it more difficult to organize objective monitoring of learning outcomes at a time when there is no opportunity for offline communication. With a view to an adequate response, a range of measures at the level of the subjects of the educational process to prepare and conduct a pedagogical assessment of the results of the distance learning has been proposed.

Keywords: pedagogical assessment; higher educational institution; educational platforms; distance learning technologies; digital technologies; educational testing.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] O. I. Shcherbak, N. Z. Sofiy, B. Y. Bovych, *Theory and practice of assessment of educational achievements*. Ivano-Frankiv'sk, Ukrayina: Lileya NV, 2014. (in Ukrainian)
- [2] Ya. Kulbashna, O. Astapenko, "Pedagogical assessment in the competent doctor training in Ukraine: problems of application and prospects for their solution", *Oświatologia*, vol. 5, pp. 173- 179, 2016. (in Ukrainian)
- [3] R. Zabolotna, "Pedagogical assessment in the process of preparation of future border guard officers for professional activity at checkpoints across the state border" in *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy: pedahohichni nauky*, vol. 2, pp. 71-86, 2015. (in Ukrainian)
- [4] T. Kanivets, *Fundamentals of pedagogical assessment*. Nizhyn, Ukraine: Lysenko M.M., 2012. (in Ukrainian)
- [5] I. Rochovská, V. Kušnířová, D. Kolibová, E. Dolinská, M. Dudek, "Educational needs of the primary education teachers in inclusive education of the pupils from socially disadvantaged backgrounds in

- Slovakia", *Special Education*, vol. 2, no. 40, pp. 175-195, 2019. (in English)
- [6] V. Hladush, V. Šilonova, V. Klein, O. Bench, A. Hloba "Preparation of pedagogical trainers to inclusive diagnostic", *Journal of Critical Reviews*, vol. 7 (11), pp. 4132-4141, 2020. doi: 10.31838/jcr.07.11.561(in English)
- [7] A. Meerson, A. Chernyaev, V. Hladush, L. Nikolenko, V. Revazov, O. Lysytska. "Forms And Methods Of Evaluation Of The Future Teacher Training Results", *International Journal of Advanced Science and Technology*, vol. 29(7), pp. 2165-2170, 2020. (in English)
- [8] O. Kolgatin, Theoretical and methodological principles of designing a computer-based system of pedagogical diagnostics of future teachers of natural and mathematical specialties. Author's ref. IITZN NAPS of Ukraine, [Online]. Available: <https://itlt.gov.ua/atestat/spetsializovana-vchena-rada/avtoreferaty-dysertatsiyi.php> (in Ukrainian)
- [9] O. Kolhatin "Experience of introduction of the automated system of diagnostics of educational achievements on methods of mathematical statistics", *Information technologies and means of training*, t. 5, № 1, 2008. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v5i1.153>. (in Ukrainian)
- [10] O. Kolhatin "Automated pedagogical diagnostics in a modern university", *Information technologies and teaching aids*, vol. 8, № 4, 2008. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v8i4.101>. (in Ukrainian)
- [11] O. Kolgatin, L. Kolgatina, "Information and communication technologies in education as a component of pedagogical science of Ukraine in the field of pedagogy theory in the 90s of the twentieth century" *Information technologies and teaching aids*, vol. 72, № 4, p . 41-54, 2019. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v72i4.2798>. (in Ukrainian)
- [12] E. Dragan, Computer-oriented technology for assessing the academic achievements of students of physical specialties based on probabilistic theories of Diss testing. IITZN NAPS of Ukraine, 2012. [Online]. Available: <https://itlt.gov.ua/atestat/spetsializovana-vchena-rada/avtoreferaty-dysertatsiyi.php>, (in Ukrainian)
- [13] S. Sysoieva, K. Osadcha "Formation of ICT competence of the tutor in the process of future teachers' training", *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 80, no. 6, pp. 369-85, 2020. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.4182>. (in Ukrainian)
- [14] Z. Ryabova, H. Yelnikova, "Teachers professional growth in digital education", *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 80, no. 6, pp. 369-85, 2020. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.4202/> (in Ukrainian)
- [15] L. Friedlander, V. Anderson, "A new Predoctoral Endodontic Module Evaluating Learning and Effectiveness", *Journal of Dental Education*, vol.75; no 3, pp. 351- 359, 2011. doi:10.1002/j.0022-0337.2011.75.3.tb05048.x (in English)
- [16] V. Hladush, V. Shylonova, V. Kliain, "Formation of diagnostic and prognostic competence of a master's degree graduate in special education" *Naukovo-praktychnyi zhurnal «Ukraine. Nations Health»*, vol. 2 (55), pp. 26-33, 2019. (in Ukrainian)
- [17] S. Kasian, *Teacher's work in the eFront learning management system*. Kyiv, Ukraine: DVNZ UMO NAPN Ukrainy, 2018. (in Ukrainian)
- [18] Regulations on the organization of current, semester control and certification of applicants for higher education with the use of distance learning technologies in DZVO "University of Educational Management", 2020. [Online]. Available: <http://umo.edu.ua/vnutrishni-normativni-dokumenti> Accessed on: Jan. 10, 2020 . (in Ukrainian)
- [19] Information and analytical report on the results of the survey on the state of use of distance learning technologies in higher education institutions of Ukraine, 2020. [Online]. Available: <https://www.sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/hovyny/1214-rezultaty-opytuvannya-shchodo-dystantsiynoho-navchannya-u-zakladakh-vyshchoyi-osvity-v-umovakh-karantynu>. Accessed on: Jan. 10, 2020 . (in Ukrainian)
- [20] Ya. Bolyubash, I. Bulakh, M. Mruha, *Pedagogical assessment and testing: rules, standards, responsibilities*. Kyiv, Ukraine: Mayster-klas, 2007. (in Ukrainian)
- [21] The Standards for Educational and Psychological Testing, 2014, [Online]. Available: <http://www.apa.org/science/programs/testing/standards.aspx> 2014. Accessed on: Jan. 10, 2020. (in English)
- [22] I. Nikolaiesku, N. Stepanova, Yu. Solovey, "Introduction of a remote special course «Quality education monitoring: state control in the management of preschool education", *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 80, no. 6, pp. 91-112, 2020. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.3739> (in Ukrainian)

